

Interview met Wim de Vrij

Portret Drs. Karen Hamaker-Zondag

Drs. Karen Hamaker-Zondag is lid van onze vereniging. Zij verzorgt samen met haar man een opleiding astrologie en een opleiding Jungiaanse **psychologie**. Een nadere kennismaking.

*Kun je iets vertellen over hoe je in aanraking bent gekomen met de **psychologie** van Jung?*

Ik ben begonnen met het lezen van zijn boeken. ‘Het ik en het onbewuste’, en ‘Herinneringen, dromen, gedachten’ en ‘**Archetypen**’ heb ik verslonden. Ze raakten me enorm.

Weet je nog wat je toen het meeste aansprak en kun je dat verklaren?

Het was allereerst een gevoel van binnen dat ik misschien het beste kan omschrijven met een nadruk- kelijk ‘JA, zo zit het in elkaar’. Het klopte voor mij wat er stond, hoewel ik toen nog lang niet alles begreep. Ik heb altijd een rijk droomleven gehad, en met wat Jung schreef begon ik een nieuwe betekenis van mijn dromen te ontwaren. Er vielen stukjes van de puzzel in elkaar. Het is dus niet een mentaal of logisch proces geweest, veel meer een ‘feest der herkenning’. En dat heeft me aangezet om alles wat ik te pakken kon krijgen van Jung en zijn naaste medewerksters als Marie-Louise von Franz en anderen te lezen.

Je hebt sociale geografie en planologie gestudeerd. Heb je daarin ook een arbeidsverleden? Zo ja, kun je daar kort iets over vertellen.

Ja, ik ben een aantal jaren parttime aardrijkskundelerares geweest, wat ik overigens heerlijk heb gevonden. Dat was op een HAVO-top (hoogste twee klassen). Ook heb ik een korte periode gewerkt op het Instituut voor Milieuvraagstukken van de Vrije Universiteit van Amsterdam. Milieukunde was namelijk een van mijn speerpunten tijdens mijn studie.

Een belangrijk deel van jouw werk karakteriseert zich in ‘kennis overdracht’. Je schrijft boeken, artikelen, houdt lezingen en verzorgt, samen met je man, (drie- en vierjarige) opleidingen in de astrologie en Jungiaanse psychologie. Schets eens hoe je daar in bent gerold.

Kennisoverdracht zat er bij mij kennelijk al van jongs af aan in. Ja, ik had wel poppen, kleepte die ook wel aan en uit, maar het liefst zette ik ze op een oude kist en gaf ze allemaal een potloodje en papiertje in de hand en stond ze dan les te geven. Ik was toen een jaar of 4. Als ik enthousiast ben over een bepaald onderwerp, dan vind ik het heerlijk om het aan iedereen te vertellen. Toen ik in aanraking kwam met de astrologie en leerde hoe waardevol het was, stuitte ik op het feit, dat er destijds nergens een opleiding was, waar in van A tot Z alle facetten kon leren. Toen ontstond het ideaal om dan maar, als ik zelf ver genoeg was, een opleiding te gaan verzorgen. Die is in 1980 van start gegaan en bestaat nog steeds onder de naam Stichting Achernar. Ongeveer in dezelfde tijd dat ik met astrologie in aanraking kwam, begin jaren zeventig, kwam ik ook in aanraking met Jung, en op een bepaald moment kreeg ik een serie dromen, waarin ik ‘zag’ hoe Jung en astrologie naadloos in elkaar schoven en hoe verrijkend ze voor elkaar waren. Het waren sferen en beelden die ik had in mijn dromen, maar het was alsof ik precies wist wat ze betekenden. De inzichten van die dromen hebben

doorgewerkt in mijn eerste zeven astrologieboeken die ik later ben gaan schrijven. Jung werd door dit alles een integraal onderdeel van mijn astrologielessen. Veel punten uit een horoscoop laten zich prachtig op Jungiaanse wijze uitleggen. Zo merkte ik dat ook mijn astrolo- giestudenten enthousiast werden over Jung. Tot er een groep was die klaar was met de opleiding, en die na uitreiking van de certificaten bleef zitten, met de mededeling (met een knipoog): ‘We gaan pas weg, als je belooft ook les in Jungiaanse **psychologie** te gaan geven’. Ik had al heel veel materiaal op het gebied van Jung geordend en was zijn werk al die jaren stelselmatig aan het bestuderen geweest. En dus nam ik die uitdaging aan. Zo is Stichting Odrerir geboren, met een opleiding in de symbolische **psychologie** op basis van C.G. Jung.

Wat spreekt jou in deze ‘kennis- overdracht’ zo aan?

Ik vind het heerlijk om les te geven en te zien dat ook anderen bezield raken door iets dat mijzelf zo bezielt.

*Voor dat ik inga op hoe de Jungiaanse **psychologie** zich verhoudt tot de astrologie, zou ik van je willen weten wat jou zo boeit in de astrologie.*

Het is een wonder om te zien, hoezeer binnen en buiten, boven en beneden samenhangen, en hoezeer de hemel een spiegel is van wat zich op aarde afspeelt. Ik kan me er nog steeds vol verwondering over blijven verbazen.

Astrologie veronderstelt een betekenisvolle samenhang tussen de psyche van de mens enerzijds en planetaire aspecten en posities anderzijds. Graag zou ik wat nader in gaan op deze samen- hang. Is er volgens jou, al of niet gedeeltelijk, sprake van een causaal verband? Zo ja, kun je dat toelichten? In zijn ‘Eranos- lezing’ Über Synchronizität (1952) wijst Jung op de voordracht van Max Knoll, die laat zien dat er een aantoonbare samenhang is tussen conflict-aspecten van planeten enerzijds en magnetische stormen anderzijds.¹

Nee, ik zie geen causaal verband. Ik heb **Jungs** ideeën na de lezing van Max Knoll bekeken, en ik zou uit de lezing van Knoll een andere conclusie getrokken hebben. Magnetische stormen en **psychologie** zijn twee verschillende dingen. Een bepaald planeet- patroon weerspiegelt een bepaald type energie. Planeten kun je het beste beschouwen als **archetypen**, en een bepaald planeetpatroon geeft in principe een ‘dans van **archetypen**’ aan. Het soort patroon geeft een astroloog een indruk van het betekenisveld dat geactiveerd is. Met een nadruk op betekenis- veld, en het gaat dan ook beslist niet om vaststaande gebeurtenissen. Elk betekenisveld heeft een breed scala aan mogelijke gebeurtenissen, maar er staat nooit vast wát er precies gaat gebeuren. Zo kan eenzelfde tijdelijke planeet- patroon bij de een iets heel anders brengen dan bij de ander, al zal bij beiden het om eenzelfde thematiek handelen. Zo treden bij bepaalde configuraties aan de hemel magnetische stormen op, maar de precieze aard, omvang en intensiteit van de storm is niet af te meten. Dat is vergelijkbaar met het astrologische idee dat je weet wélk thema op de voorgrond zal treden, maar je weet niet op welke wijze en in welke verschijningsvorm. **Jungs** synchroniciteit echter hangt sterk samen met een specifieke verschijningsvorm. Ik zal de verdere toelichting geven aan de hand van een voorbeeld. In mijn eigen horoscoop maakten op een bepaald moment twee planeten tegelijkertijd een conflict, zoals dat in astrologische termen heet. Het ging om Neptunus, een planeet die te maken heeft met eenheidsbeleving, de wereld van het ongeziene, en als beelden onder meer heeft: gevoelens, dromen, mist, water (van kraan tot zee). De andere planeet was Uranus, de planeet van de plotselinge omwentelingen, met als beeld de bliksem, onrust en in de praktijk een planeet die een samenhang heeft met elektriciteit. Het is een planeet die vaak

een moment markeert waarop mensen die te hard werken overspannen kunnen worden. Deze twee samen waren actief in mijn horoscoop, en ik had het in die tijd (zoals wel vaker) weer eens veel te druk. Ik kreeg een toepasselijke droom met als hoofdthema een plotselinge overstroming van ons huis. Toen ik wakker werd, moest ik lachen, omdat het thema overstromen Neptunus is, en het plotselinge bij Uranus hoort. Mijn droom cirkelde dus om een thema dat astrologisch in mijn horoscoop geactiveerd was. Maar ik had nooit van te voren kunnen voorspellen dat ik 'vast en zeker' van een overstroming zou dromen, al had ik wel kunnen aangeven dat het tot de mogelijkheden behoorde. Het wakker worden uit deze droom in de wetenschap welke aspecten er speelden, maakten wel dat ik wist en voelde dat ik de boodschap serieus moest nemen om niet 'overspoeld' te raken, en dus besloot ik dat ik een aantal werkzaamheden zou proberen af te stoten. 's Ochtends zat ik met mijn man te praten over deze droom, toen we opeens merkten dat de elektrische pomp en verwarming (Uranus!) van ons grote aquarium (Neptunus) het niet deed! Mijn man kon snel bij onze aquariumwinkel een tijdelijke vervangende pomp halen en sloot die zo snel mogelijk aan. Toen hij hem in het stopcontact stak, spoot het water aan alle kanten uit de pomp, en zo begon daadwerkelijk een overstroming. De aquarium- winkel had vergeten een afsluit- ring aan de binnenkant te bevestigen. Klein foutje, grote overstroming. Het kapot gaan van de elektrische aquariumpomp is voor een astroloog een toepasselijke gebeurtenis bij mijn tijdelijke astrologische combinatie. Maar er zijn heel wat andere gebeurtenissen ook mogelijk bij ditzelfde aspect; het had dus beslist niet noodzakelijkerwijs op deze wijze te hoeven uitpakken. Met andere woorden: zelfs al weet je de kernbetekenis van een tijdelijk aspect, dan nog kun je een eventuele gebeurtenis niet precies voorspellen, dat wat er gebeurt blijkt perfect te resoneren met je psychische staat van dat moment. Mijn psychische situatie van dat moment werd prachtig weergegeven door de tijdelijke astrologische situatie, en weerspiegeld in mijn droom, waar zich een zinvolle echte gebeurtenis aan toevoegde die ook binnen het thema van de astrologische constellatie valt. Zinvol, heel zinvol. Alleen als het causaal was geweest, was het preciezer te voorspellen geweest, en dat is niet het geval. Het enige voorspelbare is welk archetype is geconstelleerd. Niet wat er in werkelijkheid gebeurt. En zo blijft het kenmerk 'spontaniteit' en onvoorspelbaarheid, zo belangrijk voor synchroniciteit, gewoon bestaan. Bij Jung kan ik nergens een diepgaande beschrijving vinden hoe hij de lezing van Knoll helemaal heeft doordacht. Maar met **Jungs** conclusie dat er iets causals in de astrologie zit, kan ik dus niet meegaan.

*Prof. dr. Maarten Timmer schrijft 'De astrologie is een geprojecteerde **psychologie** van het collectief onbewuste.'*² *Wat vind jij van die uitspraak?*

Daar kan ik me wel in vinden. De mens heeft vanaf haar ontstaan het onbewuste weten in beelden geprojecteerd. Zo ontstonden mythen. Heldenmythen zijn in hun oudste vorm afgeleid van projecties op de baan van de zon. Jolande Jacobi beschrijft in haar 'Komplex, Archetypus, Symbol' dat de mens de baan van de zon waarnam: opkomst, hoogste punt, ondergang en weer opkomst, en daarin het verhaal projecteerde van de held die geboren wordt (opkomst), allerlei daden verricht tot zijn volwassenheid (hoogste punt aan de hemel), terwijl zijn dood zonsondergang is, en de onzichtbaarheid gedurende de nacht de reis van de held door de onderwereld, tot er een wedergeboorte is bij zonsopkomst. In de astrologie is de Zon in de horoscoop het Ego, het centrum van ons bewustzijnsveld, en is daarmee analoog aan de mythe van de held. Neumann laat in zijn boek "Ursprungsgeschichte des Bewusstseins" op indrukwekkende wijze zien hoe mythen samen- hangen met de groei- en ontwikkelingsstadia van zowel de mensheid als geheel als elk individu apart. Kenmerkende gedragingen van bepaalde goden in mythen komen overeen met betekenissen van bepaalde planeten in de astrologie. Het is niet zo dat één planeet maar door één godheid weerspiegeld

wordt. Het zijn de verhalen in de mythen die de betekenisvelden van de planeten aangeven. Zo is de al genoemde planeet Uranus in mythen terug te vinden als Oeranos, maar ook als Prometheus. De verhalen die bij deze mythische figuren horen zijn uitbeeldingen van psychische processen die je soms letterlijk in de hedendaagse mens tegenkomt, als die de planeet Uranus dominant in de horoscoop heeft. Wat echter zo bijzonder is, dat is dat er een samenhang is tussen het weten in het collectief onbewuste, het vormen van mythen, en de bewegingen aan de hemel. De mens kon zijn innerlijk weten dus ook projecteren op wat hij aan de hemel zag.

*Toen Jung een experiment had bedacht om te onderzoeken, in hoeverre astrologie kon worden gebruikt om het verschijnsel van synchroniciteit toe te lichten, bemerkte hij dat wat zich in jouw psyche afspeelt, zich ook buiten je lijkt te groeperen. In de para- **psychologie** wordt dit het experimentatoreffect genoemd: de emotionele betrokkenheid van degene die het experiment uitvoert beïnvloedt de resultaten van het experiment.³ (de resultaten uit kwantumfysica lijken dit idee alleen maar te bevestigen). Dit zou dus ook kunnen optreden bij het maken van iemands zijn horoscoop. Houd jij daar rekening mee. En zo ja, hoe?*

Je kunt er alleen maar rekening mee houden door bescheiden te blijven en te beseffen dat niemand de hele waarheid zal kunnen omvatten en dat je eigen ervaringen en inzichten voor jezelf belangrijk zijn, maar geen wet hoeven zijn. Ik heb dan ook geen enkele behoefte aan een richting strijd binnen de astrologie of **psychologie**, en weet dat als ik leef wie ik ben, binnen en buiten vanzelf op hun plaats zullen vallen. Dan krijg je ook de cliënten die in je ervaringswereld passen. Ik kan dat aan de hand van een anekdote toelichten. Aan het begin van mijn astrologische loop- baan ontdekte ik het belang van een bepaalde aspectconfiguratie in de horoscoop en in tijdelijke verschuivingen binnen de horoscoop. Die configuratie heet een jod in de astrologie, en er was eigenlijk nauwelijks iets over te vinden in de literatuur. Omdat ik het gevoel had dat dit deel in de astrologie zwaar ondergewaardeerd werd en misschien nog wel helemaal niet begrepen werd, zei ik tegen mijn man dat ik die constellatie heel graag eens nader wilde bestuderen. En wat gebeurt: de eerstvolgende 19 cliënten die ik kreeg hadden allemaal deze constellatie in de horoscoop, wat mij veel gelegenheid gaf om doelgerichte vragen te stellen. Het was de start van mijn onderzoek, dat later in een boek is uitgemond.

*Ben jij tot een integrale aanpak gekomen als het gaat om astrologie en Jungiaanse **psychologie** bij de behandeling van cliënten? Zou je die kunnen omschrijven? Is er ook sprake van een meerwaarde?*

Ja, als het gaat om het duiden van horoscopen gebruik ik de typologie van Jung om de elementen in de astrologie uit te leggen, en kan veel astrologische thema's het beste uitleggen aan de hand van het model van de psyche van Jung. Anderzijds maak ik graag gebruik van de astrologie wanneer ik therapeutisch met cliënten werk. Als ze hun verhaal vertellen bij hun hulpvraag, kan een horoscoop laten zien welke thema's wél aanwezig zijn, maar niet benoemd werden. Als ik daar dan gericht naar vraag, komt niet zelden een extra laag aan bod die je anders niet zo snel te pakken had gehad. Ook helpt de astrologie om te zien wat er innerlijk in iemand speelt als hij of zij in een problematische fase zit, en kun je in de tijdelijke verschuivingen in de horoscoop bepaalde thema's zien aankomen die nog aan bod willen komen. En het mooie is dat de thema's die er aan komen zich ook dikwijls al aandienen in de dromen van de betrokkene.

Voor mij zijn Jung en astrologie tot een geheel geworden, waarbij beide kennisgebieden een enorme verrijking voor elkaar betekenen. Ik merk dat ook aan studenten die beide opleidingen doen. Telkens weer krijg ik te horen hoe rijk ze deze combinatie vinden.

Wil je zelf nog iets kwijt?

De inzichten van Jung hebben me ook enorm geholpen om de I Tjing te doorgronden en met Tarotsymboliek te werken, om nog een paar onderwerpen te noemen, waar ik ook graag mee bezig ben. Voor mij is de Jungiaanse **psychologie** zélf een archetypisch model van de mens dat op tal van terreinen toepasbaar is en steeds weer leidt tot diepe inzichten.

1. C .G.Jung (1995) *Verzameld Werk*, deel 2, Lemniscaat,Rotterdam, blz.295.
2. Maarten Timmer (2001) *Van Anima tot Zeus*, Lemniscaat, Rotterdam, blz.71.
3. C .G. Jung (2000) *Synchroniciteit* ,Lemniscaat, Rotterdam, blz. 13-15